

Háború

A címre pillantva az az érzése támadhat az olvasónak, hogy valami tévedés történt. Hogyan kerülhet ez a téma egy természettudományokkal és ökológiával, természet-tárvédelemmel foglakozó rovatba? A Palatinus különféle témáinak elemzése minden esetben kötődik a megállíthatatlan természeti folyamatok vizsgálatához, időnként az ismert folyamatokban bekövetkező aktuális és nem várt eseményekhez is.

Teszi ezt akkor is, ha a természeti környezet rombolását és pusztulását az egyéb katasztrófákon túl a tudatosan tervezett, ember által okozott rombolás és pusztítás felgyorsítani látszik. Esetünkben is (a társadalomtudományi elemzéseket hátrahagyva) azért foglakozunk az izraeli-libanoni háborúval, mert a harci események következtében nagyfokú környezetkárosítás is kíséri a politika által gerjesztett konfliktust.

Az emberiség történelmébe visszatekintve tényszerűen meg kell állapítanunk: bárhová nézünk, bármit vizsgálunk, a háború mindenhol jelen van. Sokszor az az érzése támad az elemzőnek, hogy az ember minden erőfeszítést megtesz annak érdekében, hogy mérsékelje a múlt háború veszteségeit, biztosítsa a folyamatban lévő háború fenntartásához szükséges javak előállítását, vagy felkészüljön a következő háborúra. Szeretném hangsúlyozni, hogy a Palatinus filozófiájának megfelelően a témák feldolgozásánál és elemzésénél minden szubjektumot háttérbe szorítok, és csak a szigorú tények összefüggéseire hagyatkozom.

Tényszerűen kell megállapítani, hogy a Föld élővilágát szüntelen megpróbáltatások terhelik. Minden élőlény küzd a fennmaradásáért és természetesen önfenntartásáért. Ez a szakadatlan biológiai körforgás képes biztosítani az egyensúly fennmaradását abban az esetben, ha a természet törvényei szerint zajlanak a biológiai folyamatok. Fenntartva azt az állítást, hogy az ember a természet része, attól nem elválasztható, és léte is a természettől függ, érthetetlen, hogy azt miért próbálja tudatosan pusztítani.

Az emberiség történelmét tanulmányozva azt lehet mondani, hogy közelítőleg a XIX. századig nem tudtak jelentős mértékben a háborúk a közvetlen környezetre, ezáltal a Föld biológiai egyensúlyára hatni. Figyelmet érdemel az a tény, hogy az ember az egyetlen földi élőlény, aki nem csak a fennmaradása érdekében képes támadni, ölni, hanem tudatosan is képes az ember embert pusztítani, látszólag minden ésszerű magyarázat nélkül. Ami kiemelt minket az állatvilágból, az a tudat, a kultúra, a természeti jelenségek értelmezése, megismerése és a tudományok kiművelése. Gondolhatnánk, ez a szellemiség azt szolgálja, hogy a Földünkön paradicsomi életet teremtsük. Ne legyen illúziónk, ezt a tudást zömében a természet kizsákmányolására és sok egyéb dolog mellett háborúra fordítja az ember (vagy a társadalom?). Napjainkban minden globalizálódott: a nyersanyag-kitermelés, az oktatás, az ipari termelés, az élelmiszertermelés, sőt a nemzetek nyelve is orientálódik egy világnyelv irányába.

Az a tény, hogy az emberiségnek nem volt egy olyan napja, amikor egyéni vagy csoportos agresszió ne lett volna jelen a világban, elgondolkodtató.

Egyszerű elemzéssel vizsgáljuk meg, hogy embercsoportok milyen okkal indítanak háborút, és mi a „casus belli”, azaz a háborús ok. (A casus belli, mint háborús ok, az a fogalom, amikor egy állam magatartása egy másik államnak okot ad a háború megindítására.

A mai nemzetközi jog nem ismeri el ezt az indokot, és nem is alkalmazza. Valószínűsíthető, hogy ennek a nemzetközi jogi kategóriának a megszűnése indokolhatja azt, hogy egy állam pusztán erőfölényből fakadóan azzal szemben indít háborút, akivel csak akar, természetesen célszerű valami magyarázatot adni, mint pl.... Ezt nem kívánom kifejteni, de

lehet élni a gyanúval, hogy van olyan indok, amikor egy állam a világ minden országával háborúba keveredhet.)

Történelmünkben szinte elsőprő fölényben vannak a vallási háborúk. Egyes szakemberek szerint a napjainkban dúló többszínű háborúknál is elő-, előtörnek a vallási dogmák. Háborút természetesen mindenért lehetett indítani – élelmiszerszerzésért, vízért, élettérért, faji elmélet miatt, hóbortos célokért, és sajnos történelmünket beárnyékolja a gyengeelméjű agresszív diktátorok zavaros hatalomvágya is.

Az elmúlt századokban az I. világháborúig a háborúnak volt valamilyen íratlan szabálya. A katonák katonáskodtak, a többi ember előállította számukra a fegyvert, a ruházatot, és biztosította az élelmiszert. Napóleon értetlenül állt az orosz hadjáratánál az előtt a tény előtt, hogy a visszavonuló orosz csapatok felperzseltek mindent, és minden élelmiszert elpusztítottak. Sajnos történelmünket teljesen esztelen háborúk (vérontások) is beárnyékolják, említeni lehet pl. a IV. kereszties hadjáratot.

Egy katonai teoretikus (Carl von Clausewitz 1780–1831, porosz tábornok és haditudós – Vom Krieg/A háborúról) a háborút úgy fogalmazta meg, hogy az nem más, mint a politika folytatása más eszközökkel, tehát a háború mindig a politikának van alárendelve. Ez nagyon elgondolkodtató, mert ebből az következik, hogy az ember nem biológiai lényéből fakadóan háborúzik, hanem a tudatra épített politika mozgatja a szálakat? Szerencsére ezekre a kérdésekre a Palatinus elemzéseknek nem kell magyarázatot adniuk.

Azt viszont kiemelten kell kezelni, hogy az egyre növekvő ipari, elektronikai termelés, a hozzá kapcsolódó kutatások minden esetben először a hadsereg igényét elégítik ki. A fenntartható fejlődés szólama talán azt jelenti, hogy növelni kell a háborúra fordítandó erőforrásokat. Amikor Amerikában a gazdasági fejlődés egy stagnálás után felfelé ívelt, akkor a fegyverkezés jelentette a kiutat. Ez önmagában hordozza azt, hogy az előállított lőszert el kell löni, a bombát le kell dobni, és a katonai repülőgépek le kell zuhannia, mert akkor lehet újat előállítani, ami ismét lendületbe hozza a gazdaságot. A problémakör természetesen nagyon zavaros. Minden cinizmus nélkül: a túlnépesedés egyik megoldása lenne a háború?

A figyelmes szemlélő azt érezheti, hogy akit háborúba küldenek harcolni, annak az embernek jószerivel két esélye van. A háborúban meghal, ezt a politika szereti, mert hősként kezelheti, vagy győztessen tér vissza, a politika ezt is szereti, mert ismét csak a győztes jelenik meg. Ami a politikát zavarja, az a sebesült, demoralizált katona. Ezek a szerencsétlen emberek szinte soha nem tudnak visszailleszkedni hazájuk társadalmi rendjébe, sőt idővel a társadalmi gondoskodást is elvonják tőlük. A XX. – és sajnos már a XXI. században – is sok példával találkozhatunk – pl. vietnámi amerikai veteránok sorsa, az afganisztáni szovjet katonák példája, vagy az Irakból hazatérő „veteránok” példája. A háború pusztít, ezt nem lehet vitatni. Minden, ami az útjába kerül, azt lerombolja, megsemmisíti, legyen az autó, erőd, falu, város, ipari létesítmény, vagy amiért ez a cikk is íródik: olajlétesítmény.

Óvatos megközelítéssel úgy érezhető, hogy a háborút az elmúlt évszázadtól kezdve nem csak a katonák és a politikusok szenvedik meg, hanem a természet, minden élőlény – és természetesen a vétlen ember is. Napjainkban már azt hallhatjuk, hogy egy katona elrablása miatt egy egész várost pusztítanak el. Akár párhuzamot is vonhatunk Varsó II. világháborús pusztítása és Bejrut jelenlegi helyzete között.

A II. világháborútól kezdve pihentelméjű katonák azt találták ki, hogy az nem kellemes, ha visszalőnek egy támadó katonára. Azt tekintik modern hadviselésnek, ha a városokat, falvakat bombázzhatják, és romhalmazzá változtathatják – teszik ezt úgy, hogy a katona biztonságban van (Lidice, Drezda, Berlin, Budapest, Hiroshima, Nagaszaki, Belgrád, Bagdad stb. példái). A győztes hatalom minden esetben megmagyarázta: az nagyon jó, hogy

elpusztított egy várost, országot, mert azzal „felszabadította” az ott lakókat, nem beszélve arról, hogy az újjáépítést is magához ragadhatta. A katona ebben az esetben a gazdasági növekedést és a „fenntartható fejlődést” biztosító hadiipari beszállítóknak dolgozik?

Napjainkra jellemző, hogy többféle háborús „típus” létezik. Találkozunk vallási, etnikai konfliktusokkal, gazdasági érdekekkel, ökológiai menekültekkel stb. Ilyen esetekben a nagyhatalmak akkor szállítanak fegyvert, ha az adott ország nyersanyagokban gazdag, és fizetségként bányáit és készleteit feláldozza lőszerre, fegyverre, mint pl. az Afrikában zajló háborúknál.

Furcsa dolgokkal is találkozhatunk, Irakban azt a vegyifegyver-arsenált keresték, amit korábban a nagyhatalmak szállítottak Iraknak. A „biztos hírforrást” a gyártók szállítmányozási listája jelentette, de semmi zavar nem támadt amiatt, hogy a készleteket nem találták meg. A „háborús ok” akkor is az maradt, de hozzá lehetett még tenni, hogy egyben biztosítani kívánják a demokratikus választásokat. Megítélés kérdése, hogy ez utóbbi egy ország lakosságának mit ér meg. A hírközlés nagyhatalma révén az értő szem észreveszi – pl. egy afrikai törzsi villongás esetében –, hogy kik támogatják az ellenfeleket fegyverekkel, hadi felszereléssel. Ilyen esetekben a háborúzó általában csak kézfegyvereket kapnak. A képlet egyszerű: azzal is meg tudják egymást ölni. Modern hadieszközöket soha nem szállítanak a nagyhatalmak ilyen térségekbe.

Néha zavart okoz viszont az, hogy a kor legmodernebb fegyvereivel felszerelt, gyakorlatilag leszámoló egységek fennakadnak egy elhúzódó konfliktusban olyankor, amikor az „ellenfél” nem reguláris hadseregeként veszi fel a harcot. Az ellenfelek „láthatatlanok”, fegyverzetük minimális. Ilyen konfliktusokat csak abban az esetben vállalnak katonai nagyhatalmak, ha fontos nyersanyag található az adott területen, ami az iparnak, nem utolsósorban a hadiiparnak nélkülözhetetlenül fontos, de sok esetben a mindenhol jelenlévő „világkereskedelmet” is felfedezni véljük.

Az olvasó ellenérvként azt is felhozhatja, hogy ott van Afganisztán (területe 652 225 km², lakosainak száma 21 923 000 fő, a világ egyik legszegényebb állama). Ott mákon és hamis DVD-másolón kívül nincs semmi, csak 7000 méteres hegyek és sivatag. Miért van akkor a térségben jelen minden fejlődő ország katonája (hamarosan indulnak magyar katonák egy afgán városba)? Egy Palatinus klubbeszélgetésen sikerült körvonalazni egy lehetséges okot. Afganisztánban azért van jelen a soknemzetiségű hadsereg, „hogy biztosítsa az ország demokratikus fejlődését” – azt hiszem, ez megmosolyogtató. Azon viszont el kell gondolkodni, hogy ott van a közvetlen szomszédságban Kazahsztán, a maga hihetetlen méretű területével, gyérszámú lakosságával és mesebeli természeti kincseivel. (Kazahsztán 2 724 900 km², lakosainak száma 14 942 000, a népességalakulás -1,3%!, nemzetiséget tekintve orosz és kazah lakosok. Az elmúlt időszak átgondolatlan gazdasági nyomása /orosz részről/ az országban töbttényezős ökológiai katasztrófához vezetett. Az intenzív gyapottermelés öntözési technológiája az Aral-tó katasztrófális pusztulását idézte elő, a szemopalatyinszki kísérleti atomrobbantások nukleáris hatása szintén környezeti katasztrófát okozott. Kiemelkedően magas az ország nyersanyagkészlete, jelenetős mennyiség van olajból, vasból, krómból és aranyból.)

Mindenki emlékszik hazánk tengizi szerepvállalására. Ismét az olaj – a gazdasági mohóság és a Föld biológiai katasztrófájának okozója. De ne az olajat, hanem ismét az esztelen, mohó embert kárhoztassuk! A térképet szemlélve láthatjuk, hogy a Kazahsztán „fekete aranyát” Oroszország irányába viszik ki az országból. Rossznyelvek szerint a szovjet-afgán háború azért tört ki, mert Oroszország csővezetéken kívánta a tengerhez kijuttatni az olajat – Kazahsztánon, Üzbegisztánon, Afganisztánon, Iránon át – Bakuba, onnan tovább a Fekete-tengerhez. A másik útvonal Kazahsztán – Üzbegisztán – Afganisztán – Pakisztán. Már

felvetődött, hogy a csővezeték vége Karachiban legyen. Bizarrnak tűnik a gondolat, de nem tekinthetjük véletlennek, hogy Bakutól már kiépült egy olajvezeték a török tengerpartig a nagyhatalmak összefogásával.

A politika és a pénzvilág viszont igen nagy zavarba került, mert senki nem gondolta, hogy Kína ilyen dinamikusan növeli termelését, mintegy gazdasági háborút indított a világgal szemben. Ennek a közvetlen vonzata az, hogy elképesztő mennyiségű energiára van szüksége. Jelenleg energiaszükségletét 70%-ban szénből állítja elő (ezzel lokális és már globális klímaváltozást is okozott, okoz). Ebből adódóan a kialakult „olajéhsége” felfoghatatlan. A helyzetet bonyolítja, hogy Kína határos Kazahsztánnal (és a mongol – kínai – kazah földrajzi találkozásnál található a hegyek között egy ideális völgy, amin az olajat lehet szállítani). Ha bonyolítani akarnánk a helyzetet, akkor Indiára is oda kell figyelni, neki is egyre több olajra van szüksége. Mi az igazi baj? Az, hogy az említett szereplők mindegyike (Pakisztánt is beleértve) atomhatalom. A térség talán potenciális helye a III. világháború kitörésének? Ez felelőtlen kijelentésnek tűnhet, de egy korábbi felmérés és tanulmány – amit az USA-ban végeztek – azt az eredményt hozta, hogy az ország lakossága úgy ítéli meg, a III. világháború már zajlik!

A témát érdemes a maga komplexitásában folyamatosan elemezni. Úgy gondolom, ha a hadfiak háborúzni akarnak, tegyék meg. Úgy pusztítsák egymást, ahogy akarják, de nem hagyható szó nélkül az, amikor álságos indokok alapján a Föld sorsát, unokáink és dédunokáink életét veszélyeztetik. Nem vitatkozni kell, hanem a tényekből adódó várható következményekkel kell szembesíteni a gondolkodni nem tudó embereket.

Szacsky Mihály

2006. augusztus